

TAKİP HARÇLARI

Doçent Dr. Necmeddin M. Berkin

I. Giriş.

1. Takip harçları 5887 sayılı 25 Şubat 1952 tarihli Harçlar Kanununun ikinci kısmını terki eden 36 - 47 nci maddelerinde ve bu kanuna ekli [2] sayılı tarifede tesbit edilmiştir. Yeni Harçlar Kanununda icra ve iflâs muamelelerinin adalet hukuku bakımından ehemmiyeti nazarı itibare alınarak takip harçlarına müteallik hükümler ayrı ve müstakil bir bölüme alınmış ve kanuna eklenen [2] sayılı tarifede takip harçlarının mevzuunu teşkil eden takip muameleleri ile harcın miktar ve nisbetleri 1 - 51 sıra numarası altında tasnif olunmuştur.

5887 sayılı yeni Harçlar Kanununun ikinci kısmını teşkil eden birinci bölümde harcın mevzuu ile harçları tesbit eden tarife; ikinci bölümde harçların istisnaları ile gerekli müafliklar; üçüncü bölümde harç almaya yetkili daireler; dördüncü bölümde faizler; beşinci bölümde peşin ödenmesi gereken harçlar yer almış ve altıncı bölümde harçlar hakkında umumiyetle tatbiki gereken müteferrik hükümler sevk olunmuştur.

Esaslı bir tasnif ve sarif hükümler ile mevzuatımız arasına giren 5887 sayılı Harçlar Kanununa dağılık harç mevzuatını yeni telâkkilere ve günün ihtiyaçlarına uygun şekle sokan iyi bir eser diyebiliriz.

2. Harç meselesinin hususile daima geniş bir vatandaş kitlesini alâkadar etmesi ve hukukî, iktisadî ve içtimaî sahalarda çok ehemmiyetli tesirleri bulunması harç alınmasının salâhiyetli memurun takdirine bırakılmasına mâni olmaktadır. Bu suretle İcra ve İflâs Kanununun muaddel 15 inci maddesinde icra ve iflâs muamelelerine müteallik harçların kanunla tayin olunacağı tasrih edilmiştir. İcra ve İflâs Kanununun muaddel 15 inci maddesinde sözü geçen kanun 20 Kânunuevvel 1934 tarihli kanunla muaddel 11 Haziran 1934 tarihli Adliye Harç Tarifesi Kanununun yerine kaim olan 25 Şubat 1952 tarihli Harçlar Kanunudur.

Kaide olarak kanunsuz harç alınamıyacağından, icra ve iflâs memurları harcın miktar ve lüzumunu takdir edemezler.

İcra ve İflâs Kanununun 15 ve 59 uncu maddelerine göre, kanunda hilâfı yazılı değilse tekmil takip harçları borçluya ait olup takibin neticesinde ayrıca hüküm almaya ve takipte bulunmaya hacet kalmadan resen tahsil edilmek lâzımdır. İcra ve İflâs Kanunu bu kaideyi takip masrafları hakkında da kabul etmektedir¹.

3. İcra takip muamelelerine müteallik harçların müstakil vazife gören icra ve iflâs daireleri tarafından tahsil edilmekte olduğunu gözönünde bulunduran kanun vazı takip harçlarını ve bu harçları tesbit eden tarifeyi diğer harçlardan tamamile tefrik etmiş bulunmaktadır. Bu suretle takip harçlarının tahakkuk ve tahsilindeki müşküller ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Diğer taraftan, kanunun takip harçlarına müteallik tarifedeki harç miktarları ucuz ve süratli adalet temini maksadile ayarlanmak istenmiştir. Kezalik, tatbikatta muayyen bir hukukî mesnede dayanmayan şikâyetlerin artmakta olduğu ve bu suretle icra tetkik mercilerinin füzulen meşgul edildikleri gözönünde bulundurularak sırf bu yoldaki suiistimalleri önleyebilmek için icra takip muamelelerine dair şikâyetler hakkında harç muaflığının kabul olunmasına prensip itibarile taraftar olunmamıştır. Fakat, buna mukabil yapılan şikâyet haklı görülerek muamelenin icra tetkik mercii tarafından iptaline ve islahına karar verilmesi halinde tahsil edilmiş olan peşin harcın iade olunması adalet icabından addolunmuştur.

Bu yazımızda 5887 sayılı Harçlar Kanununun tertip ve tasnif tarzına riayet edilerek takip harçlarına müteallik hükümlerin şümülü ve tatbik sahaları ile bu hükümleri aydınlatan gerekçe ve prensipler belirtilmeye çalışılmıştır.

II. Takip Harçlarına Müteallik Hükümler.

1. Harcın mevzuu ve tarife.

İcra ve iflâs muamelelerinden alınması gereken takip harçlarının mevzuu, miktarı ve nispetleri Harçlar Kanununun 36 ncı maddesi gereğince bu kanuna ekli [2] sayılı tarifede tayin edilmiştir. Kanunla kabul edilmiş olduğundan kanun mahiyetinde olan [2] sayılı tarife tamamen tahdidî olup, sabit ve belli miktarları göstermektedir. Tabiatile tarifede

1) Bakınız: İcra ve İflâs Kanunu, madde 59, 138, f. 2.

gösterilmeyen hiçbir takip muamelesinden harç alınamayacağı gibi tarifede gösterilen miktar ve nispetler haricinde harç tahsil olunamaz. Şu var ki, [2] sayılı tarifeyi ihtiva eden 5887 sayılı kanunun harç mevzuunda diğer kanun hükümlerini takyit ettiği kabul edilemeyeceğinden, [2] sayılı tarifeye atıfta bulunan veya bu tarifede yer almayan muayyen takip muamelelerini harca tâbi tutmayan başkaca kanun hükümleri mahfuz bulunmaktadır. [2] sayılı tarifede gösterilmediği halde diğer bir kanunla bu tarifeye atıfta bulunularak harca tybi tutulan takip muamelelerinden harç alınması lâzım geldiği gibi [2] sayılı tarifede yer almayan takip muamelelerini harca tâbi tutmayan kanuna da uyulacaktır. Binnetice harca bağlanan veya büsbütün harçtan muaf tutulan muahhar kanun hükümlerinin tatbiki gerekmektedir.

2. *Harcın istisnaları ve muaflıklar.*

Harcın istisnaları ve harçtan muaf tutulan takip muameleleri Harçlar Kanununun 37 nci maddesinde aşağıdaki sıraya göre tayin olunmuştur:

A. Miktarı veya kıymeti 50 lirayı geçmeyen takip muameleleri.

a. Harçlar Kanununun 37 nci maddesinin 1 inci fıkrası, miktar veya kıymetinin azlığı itibarile harca tahammülü olmayan basit takip muamelelerini harçtan muaf tutmuştur. Bu suretle takibin mevzuunu teşkil eden alacağın kıymeti ile tahsili gereken takip harcı arasında âdil bir nispet tesis edilmek istenilmiştir.

50 liralık muafiyetin tatbikatında bilhassa şu esasların gözden uzak bulundurulmaması gerekmektedir:

aa. Miktarı ve kıymeti 50 liraya kadar kabul olunan muafiyet 50 liraya da şamildir. 50 lira muafiyete dahil olduğundan, miktarı ve kıymeti 50 lira olan takip muameleleri harçtan muaftır.

bb. Miktarı ve kıymeti 50 lirayı aşan takipler kıymetin tamamı üzerinden harca tâbidir. Muaflığa 50 lira dahil olduğundan, miktarı ve kıymeti 50 lirayı aşan takip muamelelerinin harcı 50 lira tenzil edilerek alınmaz; bilâkis miktarı ve kıymeti ne kadarsa bunun tamamı üzerinden harç alınır. Meselâ miktarı ve kıymeti 55 lira olan bir takip muamelesinde 50 lira tenzil olunarak 5 lira üzerinden değil, aksine olarak 55 liranın tamamı üzerinden harç alınır.

cc. 50 liralık muafiyet Harçlar Kanunu ile ve diğer hususî kanunlarla harçtan mutlak surette muaf tutulan takip muamelelerine şamil-dir. Harçlar Kanunu ile diğer hususî kanunların harçtan mutlak surette muaf tuttuğu takipler miktarı ve kıymeti 50 liradan fazla olsa bile harca tâbi değildir.

dd. 50 liralık muafiyet miktar ve kıymeti 50 lirayı geçmeyen teknil takipler hakkında kabul olunmuştur². Bu hükmü ilk takiplere mahsus olarak takyit etmek harç hükümlerinin mükellefin lehine tefsir olunacağına dair kaideye uygun değildir. Bu noktadan ilk takip muamelesinin miktarı ve kıymeti 50 liradan fazla olduğu için harca tâbi tutulduktan sonra borçlunun itirazı üzerine 50 liraya veya daha az bir miktara düştüğü takdirde tahsil edilmiş olan harcın iadesi gerekmektedir³.

ee. Takipte bulunan alacaklının takipten vazgeçmesi, takibini geri aldığı beyan etmesi veya takibini müracaata bırakması, tahsil edilmiş olan harcın iadesini gerektirmemektedir.

ff. Miktarı ve kıymeti 50 lirayı aşmayan takip muamelelerine dair muafiyet mutlaktır, maktu ve nisbî teknil harçlara şamildir.

b. Kanun ticarî senetleri 50 liralık muafiyetten hariç tutmuştur. Bu suretle çek, poliçe, emre muharrer senet gibi ticarî bir senede müsteneden açılan icra takipleri miktarı ve kıymeti 50 liradan aşağı olsa bile harca tâbi tutulmak lâzımdır.

Ticarî senetlere dayanan takiplerin harçlardan muaf tutulmamasının sebebi ticarî senetlerin devamlı olarak kâr temin eden ticarî muamelelere matuf bulunmaları ve ticarî muamelelerin tatbikattaki kesretidir.

B. Aylık tutarı 50 lirayı geçmeyen nafaka takipleri.

a. Kanun aylık tutarı 50 lirayı geçmeyen nafakaları kıymetlerinin azlığı dolayısıyla 37 nci maddesinin birinci fıkrasının dayandığı esbabı mucibeyi gözönünde bulundurarak harçtan muaf tutmuştur. Kanunun

2) Bakınız: Harçlar Kanunu, madde 37, f. a.

3) Bu noktai nazara mühalif olarak harcın iadesi kabul olunmaması halinde suiniyetle yapılan veya gerekli tetkikat yapılmadan her ihtimale karşı düşüncesile uluorta açılan fazla miktardaki icra takiplerinin önleneyeği iddia olunabilirse de harç hükümlerinin bilcümle maliye kanunları gibi mükellefin lehine tefsir olunmasını emreden kaidenin zedelenmemesinde umumî menfaat mülâhaza olunmaktadır. Bu noktadan harç hükümlerinin tıpkı ceza hükümleri gibi herhalde alâkalının lehine tefsir olunmasını gerektiren kaidenin âmme intizamından addolunması yerindedir.

metninde kullanılan nafaka terimi herhangi bir tefrike tâbi tutulmadan mutlak surette istimal edilmiş olduğundan, aylık tutarı 50 lirayı geçmeyen tekml nafakalar muafiyet hükmünün şümulü içinde bulunmaktadır. Bu suretle tedbir nafakalarının istilzam ettirdiği takip muameleleri de harçtan muaftır.

b. Yukarıda 37 nci maddenin birinci fıkrası hakkında verilen izahatta belirtildiği gibi muafiyet haddinin aşması halinde muafiyete giren miktarın harcın hesabına dahil edilmesi kaidedir. Bu kaide gereğince, aylık miktarı 50 liradan fazla olan nafaka takiplerinin harcı tayin edilirken umum nafaka miktarından kanunen muaf tutulan 50 liranın tenzili gerekmemektedir. Bu suretle, meselâ aylık tutarı 55 lira olan bir nafakanın istilzam ettirdiği takip muameleleri 50 liralık muafiyet tenzil edilerek 5 lira üzerinden değil, bilâkis 55 lira üzerinden harca tâbidir.

c. Muafiyet miktarını aşan nafaka takiplerinden muafiyet mikdarı tenzil edilmiyerek harç alınacağına dair kabul olunan kaide müterakim nafakalar hakkındaki takiplerde tatbik olunmamak lâzımdır. Müterakim nafakaların tâbi oldukları harçların tayininde bunların toplamından husule gelen miktar değil, bilâkis aylık nafaka miktarının esas tutulması gerekmektedir. Aylık nafaka miktarı 50 liradan fazla değilse, müterakim nafakanın toplamı ne kadar yüksek olursa olsun, alâkalılardan harç tahsil edilemez. Meselâ, ayda 50 lira miktarındaki nafakanın on aylık müterakim miktarı olan beşyüz liranın icra dairesi marifetile takip ve tahsili talebinin istilzam ettirdiği icra takip muamelelerinden harç alınamaz.

d. Müterakim nafakanın yekûn miktarı üzerinden harç tahsil olunabilmek için takibe esas tutulan nafakanın aylık miktarı hukukî mesnedi itibarile 50 lirayı tecavüz etmiş olmak lâzımdır. Bu suretle hukukî mesnedi itibariyle ayda 60 lira miktarındaki nafaka alacağıнын on aylık müterakim miktarı olan altıyüz lira üzerinden takibi altıyüz lira miktarında kıymetlendirilmek suretile harca tâbi tutulmak icab eder.

C. Bilûmum tekitler.

a. 37 nci maddenin üçüncü fıkrasına göre, bilûmum tekitler harçtan muaf tutulmuştur. Muamelelerin tekit olunmasında alâkalılara bir kusur atfolunamadığından, tekit muamelelerini alâkalıların zararına olarak harca tâbi tutmak için hukukî bir mesnet bulunamamıştır. Gerçekten, muamelelerin tekidine alâkalıların şahsî kusuru değil, bilâkis çok kere idarenin servis kusuru sebep teşkil etmektedir. Tatbikatta muamelelerin tekit olunması ekseriya alâkalı dairelerdeki işlerin fazlalığı dolayı-

sile talep olunan muamelelerin ikmal edilemiyerek neticenin bildirilemesinden veya usulü dairesinde yazılıp gönderilmiş olan tezkereilerin posta idaresinde kaybolmasından veya başka bir sebeple alâkalı daireye ulaşamamasından ileri gelmektedir. Bu halde aynı mahiyetteki tezkere- nin tekit olunması, yani yeniden yazılarak alâkalı daireye gönderilmesi lâzımgelmektedir. Meselâ, gayrimenkul malların haczi veya bu malların müzayede suretile icra marifetile satılmasından sonra tesçili için tapuya yazılan tezkereye cevap gelmemiş ve yapılan tahkikat neticesinde bu husustaki tezkere- nin tapu idaresine ulaşmamış olduğu anlaşılırsa aynı mahiyetteki tezkere- nin yeniden yazılmasında alâkalının hiçbir kusuru yoktur. Bu sebeple tezkere harcını yatırmış olan alâkalıdan tekit muamelesine müsteniden yeniden harç alınması caiz değildir.

b. Bilûmum tekit muamelelerinden harç alınmamasının diğer bir sebebi de mevzuu aynı olan muamelelerin mükerrer harca tâbi tutulmamasıdır. Gerçekten, tekit muamelesi ilk muamelenin tekrarlanmasından ibarettir. Tekit olunan muamelelere müteallik tezkere- ler esasen harca tâbi tutulmuş olduğundan, tekitlerden harç alınması aynı tezkere- den iki defa harç alınmasını mümkün kılmış olmaktadır ki, vergi adaleti bakımından buna cevaz verilmemektedir. Gerçekten, meselâ gayrimenkul malların haczi veya ihalelerinin tesçili için icra dairesi tarafından tapu idaresine yazılan tezkere sebeble [2] numaralı tarifinin 8 ve 12 nci sıraları gereğince alâkalıdan bir lira tezkere harcı alınmıştır. Bu tezkere- nin tekidinde de harç alınacak olursa aynı muamele sebeble iki defa tezkere harcı alınmış olur ki, bu tarzı hareket malî hukukumuzun vergi adaleti bakımından caiz görülemez⁴.

Aynı mülâhazalar [2] numaralı tarifinin 13 üncü sıra numarasında tasrih olunan maaş, ücret vesair hizmet gelirlerinin haczine dair yazılan tezkere- lerin tekitlerinin de harca tâbi tutulmamasını gerektirdiğinden, bu husustaki tezkere- lerden ilk önce yazılırken ancak bir defaya mahsus olmak üzere 50 kuruş harç alınmak lâzımdır.

Ç. İcra ve iflâs dairelerinin kusuru yüzünden yanlış yapılan muamele- lerin islâhına ve iptaline dair tetkik mercii kararları.

a. İcra tetkik mercilerinin salâhiyetleri hududu içinde vazife gören icra ve iflâs dairelerinin kusuru yüzünden yanlış veya kanuna aykırı olarak yapılan muamele- lerin islâhına ve iptaline dair kararları harca tâbi

4) Bakınız: Necmeddin *Berkin*, Hukuk Müsavatı ve Mall Müsavat, Tasvirî Efkâr Gazetesi, 18 Eylül 1944.

değildir. Kanun bu hükmü sevk etmek suretile usulsüz ve kanunsuz muamelelerin yapılmasında kusuru olmayan alâkalıları fuzulî harçlarla mükellef tutmayı adalete uygun görmediğini belirtmek istemiştir.

37 nci maddenin ç fıkrası aynı zamanda icra ve iflâs dairelerinin kusurlu ve kanuna aykırı muamele yapmalarını kısmen önlemektedir. Çünkü, kusurlu ve usulsüz yapılan muamelelerin islâhında alâkalıların daima menfaatleri olmadığından, usulsüz yapılmış olan takip muamelesinin mücerret islâhı hususunda icra tetkik merciine müracaat eden alâkalılardan ittihaz olunan karar sebebiyle harç tahsil etmek tatbikatta bu kabil müracaatlardan vazgeçilmesini mucip olmakta ve bu suretle usulsüzlüklerin kontrolü güçleşmektedir. Gaye, takip muamelelerinde yapılması muhtemel olan her türlü yolsuzluklarla usulsüzlüklere mâni olmak olduğuna göre, yolsuzluğu ve usulsüzlüğü icra tetkik merciine bildiren alâkalıların, iddiaları sabit olduğu takdirde, bilâkis o husustaki muamelelerin tamamı harçtan muaf tutulmak suretile mükâfatlandırılmaları lâzımdır.

b. İstisnalarla muaflikları tayin eden 5887 sayılı Harçlar Kanununun Ç) fıkrası ticaret mahkemesi kararlarına da teşmil olunmuş, ve bu husus [2] sayılı tarifinin altıncı sıra numarasında tasrih olunarak harç mevzuunda icra ve iflâs dairelerinin kusurlu muamelelerinin islâh ve iptaline dair merci kararlarile ticaret mahkemesi kararları tefrik olunmamıştır.

2503 sayılı eski Adliye Harç Tarifesi Kanununda «icra ve iflâs muamelelerine dair şikâyet hususları» harçların şümulü haricinde bırakıldığından, icra tetkik mercilerinin alâkalının şikâyeti üzerine ittihaz ettikleri kararlardan harç tahsil olunmamakta idi⁵. Çok geniş bir tatbikat sahasına yayılan mülga kanunun bu hükmü mesnetsiz şikâyetlerin artmasında, fakat bu arada birçok usulsüzlüklerin meydana çıkmasında âmil olmakta idi. Harç muafiyetini usulsüz ve kanunsuz muameleleri şikâyet yolunda islâh eden merci kararlarına inhisar ettirmekteki isabetsizliği gözönünde bulunduran yeni kanunda eski kanunun kabul ettiği bu tefrik ortadan kaldırılarak umumiyetle icra ve iflâs dairelerinin kusurlu muamelelerini islâh ve iptal eden kararlardan harç alınmaması muvafık görülmüştür. Bu suretle kanun vazı dairesinin resen yaptığı usulsüz ve kanunsuz muamelelerden esasen zarar gören alâkalılardan muamelenin islâhı sebebiyle ayrıca harç alınmasını adalete uygun bulmamaktadır. Meselâ, haczi kabil olmayan malları haczedilen borçlunun bu husustaki şikâyeti

5) Bakınız: 2503 sayılı Adliye Harç Tarifesi Kanununun 2629 sayılı kanunla muaddel 75 inci maddesinin birinci fıkrası.

üzerine haciz muamelesinin iptaline dair icra tetkik merciinin ittihaz ettiği karar harca tâbi değildir. Kanun bu halde haczi kabil olmayan mallarının haczi dolayısıyla esasen zarar gören borçlunun kanunun himayesini temin eden merci kararı sebebiyle ayrıca harç ödemekle mükellef tutulmasını adalete uygun görmemektedir. Bir malın kanun hükümleri muvacehesinde haczi kabil olup olmadığının takdiri doğrudan doğruya icra ve iflâs dairesine ait olduğundan ve icra ve iflâs dairesinin bu husustaki takdir salâhiyetinin borçlunun iradesile değiştirilmesi imkânı bulunmadığından, haczi kabil olmayan malların icra ve iflâs dairesi tarafından haczine karar verilmesinde borçlunun kusuru yoktur. Bu halde borçlunun kusuru olmadığını kabul etmek için haciz muamelesine itirazda bulunmuş olması şart değildir. Dairenin re'sen takdir salâhiyetinin şümulünde bulunan takip muameleleri alâkalıların iradeleri dışında tekemmül ettiğinden, haczi kabil olmayan malların haczinde borçlunun kusuru bahis konusu edilemez. Borçlu haczi kabil olmayan mallarının haczine itiraz etmiş olmasa bile kusurlu addolunmamakta ve bu sebeple merciin haczin iptaline dair kararından ötürü harçla mükellef tutulamamaktadır.

c. İcra ve iflâs dairelerinin kusuru yüzünden yanlış yapılan takip muamelelerinin islâhına ve iptaline dair icra tetkik merclerile ticaret mahkemesi kararlarından [2] sayılı tarifinin altıncı sıra numarası gereğince alınması lâzımgelen harç miktarı iki liradır.

[2] sayılı tarifinin altıncı sıra numarasında tasrih olunan iki lira miktarındaki harç tarifede ayrıca hususî bir harca tâbi tutulmayan kararlar hakkında kabul olunmuştur. Meselâ borçlunun konkordato talebi kabul edilerek mühlet verilmesine, konkordato mühletinin geri alınmasına veya temdidine ve temdit keyfiyetinin ilânına dair icra tetkik merci tarafından ittihaz olunan kararlardan [2] sayılı tarifinin altıncı sıra numarasında mahfuz tutulan 39 ve 40 ıncı sıra numaraları gereğince beş lira harç alınmak lâzımdır. Tamamen maktu olan bu harcın mesnedini teşkil eden merci kararı komiserin teklifi üzerine İcra ve İflâs Kanununun 290 ıncı maddesinin tayin ettiği şartlar altında değiştirilerek konkordato mühleti kaldırıldığı takdirde borçludan yeniden beş lira maktu harç alınır. Bu cümleden olmak üzere [2] sayılı tarifinin otuzdördüncü sıra numarasındaki sarahate nazaran ticaret mahkemesi tarafından iflâs kararından önce yedi gün içinde borcun ödenmesine veya mahkeme veznesine depo edilmesine dair ittihaz olunan kararlar bir lira harca tâbi tutulmaktadır⁶. Kısaca, icra ve iflâs muamelelerine dair tetkik merci-

6) İcra ve İflâs Kanununun muaddel 158 inci maddesi ile mer'î Harçlar Kanununa ekli [2] sayılı tarifinin 34 üncü sıra numarasına bakınız.

lerile ticaret mahkemesi tarafından ittihaz olunan kararlardan iki lira maktu harç alınabilmek için [2] sayılı tarifede ve evleviyetle kanunda ayrıca harç tayin edilmemiş olmak lâzımdır. [2] sayılı tarifede ve kanunda merciin veya ticaret mahkemesinin muayyen bir kararı hakkında ayrıca harç tayin edilmişse [2] sayılı tarifenin altıncı sıra numarasına göre iki lira maktu harç alınamaz, bilâkis tarifenin veya kanunun hususî sarahatine göre muamele yapılır. Yine bu cümleden olmak üzere, meselâ ticaret mahkemesinin nihaî kararlarından sekiz lira harç alınmakta⁷ ve icra tetkik mercilerinin rüyet ettikleri istihkak dâvalarından [1] sayılı tarifenin hukuk dâvalarına dair hükümleri gereğince harç tahsil olunmaktadır⁸.

D. İcra ve iflâs dairelerinin kusuru yüzünden yanlış yapılan muamelelerin icra tetkik mercii tarafından islâh ve iptalinden sonra yeniden yapılan muameleler.

a. İcra tetkik mercii tarafından islâh olunan veya iptal olunduğu için yeniden yapılan takip muameleleri ilk muamelenin devamı mahiyetinde addolunduğundan, harçtan muaf tutulmuşlardır. Meselâ icra memurunun İcra ve İflâs Kanununun 102 nci maddesi gereğince tanzim ettiği haciz zabıt varakası gerçeğe uymaması sebebiyle icra tetkik mercii tarafından alâkalının şikâyeti gereğince iptal olunduktan sonra icra memuru tarafından ikinci defa tanzim olunan haciz zabıt varakası harca tâbi değildir:

İcra ve İflâs Kanununun 102 nci maddesi gereğince tanzim olunan haciz zabıt varakaları için Harçlar Kanununa ekli [2] sayılı tarifenin 9 uncu sıra numarasına müsteniden bir lira harç alınmak lâzımdır.

b. İcra tetkik mercii tarafından islâh olunan veya iptal olunduğu için yeniden yapılan takip muameleleri harçtan muaf tutulabilmek için mücerret icra ve iflâs dairesine atfolunabilen bir kusurun bulunması kâfidir. Bu halde kusurun derecesinin, yani ağır ve hafif olmasının yeniden yapılan muamelelerin harçtan muaf tutulması hususunda bir tesiri yoktur.

c. Daireye atfolunan kusur mefhumunda daire adına muamele yapmaya mezun olan bilcümle vazifeli memurlarla muavin şahısların şahsî kusurları ve devletin servis kusuru dahildir. Bu suretle, meselâ mahçuz malın kıymetinin takdiri için icra memuru tarafından tayin

7) Sözü geçen [2] sayılı tarifenin 35 inci sıra numarasına bakınız.

8) Harçlar Kanunu, madde 41.

olunan ehli-vukufun veya iflâs dairesi tarafından müflise ait malların muhafazasına memur edilen muavin şahsın kusurundan dolayı kıymeti eksik takdir olunan veya sıraları ve müfredatı karışan ve kısmen harab olan malların defterdeki kayıtlarına göre yeniden tadat olunarak kıymetlerinin takdiri ve mühür altına alınmaları lâzımgeldiği takdirde [2] sayılı tarifenin yirmiyedinci sıra numarası gereğince tekrar iki lira harç tahsil olunması gerekmemektedir. Bu halde defteri tutulan ve kıymetleri yeniden takdir olunan malların miktarı ve kıymeti ne olursa olsun yeniden yapılan muamelelerin daireye atfolunan bir kusura müsteniden yapıldıkları kabul olunarak yeniden harç tahsil olunmamaktadır. Kısaca, yeniden yapılan muameleler, bu muamelelerin yapılmasında icra ve iflâs dairesinin kendi fonksiyonu dışında kalan alacaklı, borçlu veya üçüncü şahsın kusuru yoksa harca tâbi tutulmamak lâzımdır.

d. Devlet, İcra ve İflâs Kanununun 5 ve 6 ncı maddeleri gereğince kusuru sabit olan icra ve iflâs memur, muavin, kâtip, mübaşir ve müstahdemine mükerrer muamelelerin gerektirdiği masraflardan ve mahrum kaldığı harçlardan mütevellit müspet ve menfi zararlarının tazmini hususundaki rücu hakkını kullanmakta muhtardır⁹.

İcra tetkik merciinin kusurlu memur hakkında kusurunun derecesine göre kanunda yazılı olan inzibatî cezaları tayin salâhiyeti mahfuzdur¹⁰.

e. İcra ve iflâs dairesinin kusuru ile kanunen lâzımgelmediği halde fuzulen yapılan takip muameleleri icra tetkik merci tarafından vâki şikâyet üzerine iptal edilmişse, meselâ icra dairesi borçlunun gayrimenkulünü haczettikten sonra borcunu ödemiş olduğunu bilmeyerek gayrimenkulün arttırma şartlarını gösteren şartnamesini tanzim ettiği ve bunu müteakip borcun ödenmiş olması sebebiyle lüzumsuz olarak tanzim olunan şartnamenin iptaline dair icra tetkik merciinden karar alındığı takdirde merciin bu husustaki iptal kararından sonra yeniden bir takip muamelesi yapılması mutasavver olmadığından, evvelce alınmış olan

9) Bakınız: Necmeddin *Berkin*, İcrada Hukuk, shf. 31, İst. 1947; Necmeddin *Berkin*, İcra memur ve müstahdemlerinin ödeyemedikleri zararlardan devletin malî mesuliyeti İst. Barosu Dergisi, Haziran 1950.

10) Bakınız: İcra ve İflâs Kanunu, madde 13; Danıştay Deavi Dairesi Genel Kurulunun 940/161 sayılı kararında Hakimler Kanununa müsteniden verilen idari ve inzibatî mahiyette maaş kesme cezasının Danıştay mürakabesinden âzade bırakılmıyacağı kabul edilmiştir. Bkz. Necmeddin *Berkin*, Notlu İcra ve İflâs Kanunu ve Tatbikatı, shf. 17, İst. 1947.

şartname harcının alacaklıya iadesi lâzımdır ¹¹. Kanun bu cihetin tetkik mercii kararında tasrih olunmasını emretmektedir ¹².

E. Askerlik hizmetinde bulunan erlerle onbaşı ve kıt'a çavuşlarının takip muameleleri.

a. Harçlar Kanununun 3 üncü maddesinin f fıkrasını tamamlayan 37 nci maddenin e fıkrası fiilen vatan hizmetinde bulunan erlerle, onbaşı ve kıt'a çavuşlarının himayesi maksadına matuf bulunmaktadır. Kanun vatan hizmetinde ağır mahrumiyetlere katlanan, maaş ve ücret almayan askerlerin adli harçlardan muaf tutulmasını uygun görmüştür. Gerçekten, 2771 sayılı Ordu Dahilî Hizmet Kanununun 2 nci maddesine göre, erler, ihtiyaçları devlet tarafından temin olunan rütbesiz ve maaşsız askerlerdir. Onbaşı ve kıt'a çavuşları ise, kurs görerek bu rütbeleri kazanan erlerdir. Hususî kanunları gereğince bunlara temin olunan bazı maddî imkânlar ve ufak miktardaki ücretler assubay ve subaylara ödenen aylık maaş mahiyetinde değildir. Bu noktadan devletin bunlar hakkında gerekli bazı fedakârlıklarda bulunması uygun görülmüştür.

b. Harçlar Kanununun 3 üncü maddesinin f fıkrası tekmil adliye harçlarına, 37 nci maddenin e fıkrası ise tekmil takip harçlarına şamil bulunmaktadır.

Adliye harçlarından maksat, her nevi dâvalar ile hâkimler, cumhuriyet müddeiumumileri ve ticaret sicilli memurları tarafından yapılan muamelelerle avukatlık işlerinden alınan harçlardır. Bu harçlar [1] sayılı tarifede gösterilmiştir. Meselâ [1] sayılı tarifenin birinci sıra numarası gereğince, harca tâbi muameleler zımında mahkemelere, sorgu hâkimlerine, ve cumhuriyet müddeiumumilerine verilen dilekçelerin tâbi olduğu 30 kuruş harç dilekçenin mevzuunu teşkil eden işin sahibi er, onbaşı ve kıt'a çavuşu olduğu takdirde alınmamak lzzımdır.

Harçlar Kanununa ekli [1] sayılı tarifede tayin olunan adliye harçları noter, tapu, vergi itiraz ve temyiz işlerine ve sair bilcümle harca tâbi resmî muamelelere teşmil olunmamıştır. Bununla beraber kanunun 37 nci maddesinin e) fıkrasında askerlerin takip hukukuna müteallik muamelelerinin harçtan muaf tutulması lâzımgeldiği tasrih olunarak takip harçları adliye harçları kategorisine ithal olunmuştur. Kanun askerlerin hususî hukuk sahasında mahkemelerle icra dairelerini tavsit etmeden ihtiyarî olarak yaptıkları muamelelerle hususî ve âmme hukuku sahasındaki cebrî muamelelerini harç noktasından tefrik etmektedir. Bu

11) Harçlar Kanununa ekli [1] sayılı tarifenin onuncu sıra numarası gereğince, gayrimenkul satışlarına ait şartnameler 50 kuruş harca tâbi tutulmuştur.

12) Harçlar Kanunu, madde 45.

suretle askerler tarafından, meselâ harca tâbi adlî ve usulî bir muamele gereğince adliye veznesine depozito olarak tevdi olunan kıymetli malların bir yıla kadar muhafazası için kıymetinin binde beşi nispetinde alınması lâzımgelen harç tahsil olunmadığı halde¹³ aynı askerler tarafından aynı kıymetli mallar harca tâbi adlî ve usulî bir muamele zımında olmayarak sırf muhafaza edilmek maksadile salâhiyetli notere tevdi edilmiş olduğu takdirde Harçlar Kanununa ekli [3] sayılı tarifinin 2 ve 3 üncü sıra numaraları gereğince harç ödenmesi lâzımgelmektedir. Gerçekten, birinci halde kıymetli malların mahkeme veznesine depozito olarak tevdi olunması adlî ve cebrî bir muamelenin yapılması maksadına matuf bulunduğu halde, aynı kıymetli malların salâhiyetli notere tevdi tamamen hususî ve ihtiyarî bir maksada matuf bulunmaktadır.

c. Harç muafiyeti assubaylara teşmil olunmamıştır¹⁴. Gerçekten assubaylar 5802 sayılı Assubay Kanunu gereğince çavuş, üstçavuş, başçavuş ve kıdemli başçavuş olarak tayin olunan rütbeli ve aylıklı askerlerdir. Bu askerler adliye ve takip hukuku muamelelerinde herkes gibi kanunda yazılı olan harçları ödemeye mecburdurlar.

d. Harçlar Kanununun askerler hakkında kabul ettiği harç muafiyeti jandarma erleri ile onbaşı ve çavuşlarına şamildir. Bu suretle jandarma erleri ile onbaşlarının ve jandarma kıt'a çavuşlarının adliye ve takip hukuku muameleleri harca tâbi değildir.

Takip eden paragrafta belirtildiği gibi polis görevlisi jandarma erleri askerlik sıfatlarını muhafaza ettiklerinden, harç muafiyetinden onların da istifade ettirilmeleri lâzımdır. Esasen bu hususta mâni bir hüküm mevcut değildir. Fakat polis memurları harç muafiyetinden istifade edemezler.

e. Kanun askerler hakkındaki harç muafiyetini askerlerin şahsı ve askerlik hizmeti bakımından kabul etmiştir.

aa. Askerlerin şahsı bakımından harç muafiyeti.

Askerlerin şahsı bakımdan harç muafiyetinden maksat harçtan muaf tutulacak olan muamelenin doğrudan doğruya, askerinin şahsına taallûk etmesi ve muafiyetin askerlik sıfatı sebebiyle tamamen şahsa bağlı bir hak bahşetmesidir. Bu suretle askerlerin, meselâ ana ve babasına, amcasına, karısına veya herhangi bir arkadaşına veya mensup olduğu müesseseye ait takip ettiği muamelelerin harcını ödemeleri lâzımdır.

13) Harçlar Kanununa ekli [1] sayılı tarifinin 16 ncı sıra numarasına bakınız.

14) Harçlar Kanunu, madde 3/f; 37/e.

Kanun bu hususta istisna kabul etmediğinden, askerin üzerinde velâyet hakkı bulunan küçük çocuğunun, meselâ kaybettiği nüfus cüzdanı yerine yenisini çıkarması için [6] sayılı tarifenin birinci sıra numarası gereğince 50 kuruş harç alınması mecburidir.

Askerlerin şahsı bakımından harç muafiyeti kabul olunabilmek için, doğrudan doğruya askerlerin kendilerine taallûk eden muamelelerin bizzat kendileri tarafından takibi gerekmemektedir. Bu suretle askerlerin muamelelerini askerler namına takip eden vekilleri de harç ödemekle mükellef değildirler.

bb. Askerlik hizmeti bakımından harç muafiyeti.

Harç muafiyeti aynı zamanda askerlik hizmeti bakımından kabul edilmektedir. Gerçekten, gerek 3 üncü maddenin f) fıkrasında, gerekse 37 nci maddenin e) fıkrasında harç muafiyeti askerlik hizmetlerinin devamı müddetince kabul edilmiştir. Askerlik hizmeti başladığı günden bittiği güne kadar devam ettiğinden, askerlik hizmetinin başladığı ve bittiği günler dahil devamı müddetince harç muafiyeti kabul edilmek lâzımdır.

f. Harç muafiyeti kabul edilebilmek için, askerlik hizmetinin fiilen yapılmakta olması lâzım gelmemektedir. Bu suretle hasta, izinli ve tebdilihava müsaadesile kıt'asından ayrılan, hattâ, meselâ muayyen bir ameliyat yapılmak için yurt dışına gönderilmiş olan askerler de muafiyetten istifade ederler.

g. Cebrî icra takibinin askerlik hizmeti başlamadan evvel açılmış olması, askerlik hizmeti devam ederken yapılan muamelelerin harçtan muaf tutulmaması için sebep teşkil etmemektedir. Harç, muamelenin yapıldığı zaman tahakkuk ettirileceğine göre, ilgili askerin muamelenin yapıldığı zaman silâh altında bulunması muafiyetten istifade ettirilmemesini gerektirmektedir.

h. Cebrî icra takibinin askerlik hizmeti devam ederken açılmış olması aynı takibin gerektirdiği askerlik hizmetinden sonraki muameleler için harç alınmaması hususunda sebep teşkil etmemektedir. Bu esası dâva mevzuunda da gözönünde bulunduran Adalet Bakanlığı G. 163; Ö. 45 sayılı tamiminde, harç hüküm zamanında tahakkuk ettirileceğine göre, hüküm zamanında askerlik sıfatı zail olan kimsenin harçla mahkûm edilmesi iktiza ettiğini belirtmiştir. Bu suretle Adalet Bakanlığı Yargıtay İkinci Ceza Dairesinin 28.2.1941, 25.2.1942 tarihli esas 1640, 1038, karar 1421, 1371 sayılı ve Dördüncü Ceza Dairesinin 17.2.1942, 13.3.1942 tarihli esas 1, 1319, karar 1151, 1938 sayılı «hüküm tarihinde asker olan suçluya

harç tahmili yolsuz» olduğuna dair bozma ilâmlarını umumî bir kaide halinde mahkemelere tamim etmiştir ¹⁵.

3. Harç almaya yetkili daire.

a. Takip harçları ile takip masraflarının tahsiline hangi dairenin yetkili olduğu Harçlar Kanununun 38 inci maddesinde tayin olunmuştur. 38 inci madde hükmüne göre, takip harçları takibe salâhiyetli olan, takip masrafları ise masrafı gerektiren takip muamelelerini yapan daire tarafından tahsil olunmak lâzımdır. Bu suretle kanun harç almak yetkisini herhalde takibe yetkili olan daireye vermiştir. Fakat, takibe yetkili olan dairenin salâhiyetleri mahal itibarile tahdit edilmiş olduğundan, takibe yetkili olan daire salâhiyetli olmadığı yerlerde mahal itibarile salâhiyetli olan daireleri istinabe etmeye mecbur olmaktadır. Bu halde, istinabe muamelelerine müteallik masrafların istinabe edilen daireye gönderilmesi gerekmektedir. İstinabe muamelelerine müteallik masraflar fiilen istinabe edilen daire tarafından yapıldığından, istinabe edilen dairenin bu masrafların sadece tahsiline değil, tahakkukuna da salâhiyetli addolunması makuldür. Fakat, harç ve masrafların takibin yapıldığı icra dairesinde temerküz ettirilmesindeki zaruret dolayısıyla istinabe muamelelerine müteallik masrafların doğrudan doğruya istinabe edilen daireye gönderilmesi caiz görülmemektedir. Bu suretle tatbikatta istinabe muamelelerine müteallik lüzumlu masrafların miktarı istinabe eden, takibin yapıldığı daire tarafından takdir olunarak alâkalıdan tahsil edilip gönderilmekte ve eksik takdir olunmuşsa istinabe edilen dairenin iş'arı üzerine ikmal olunmakta, bilâkis fazla takdir olunmuşsa fazlası istinabe eden daireye iade olunmaktadır.

b. İstinabe edilen daireden başka istinabe eden, takibin yürütüldüğü daire tarafından da bazı masrafların yapılması gerekiyorsa bu masrafların da takibin yürütüldüğü daireye ödenmesi lâzımdır. Bu suretle alacaklı yapılmasını talep ettiği teknil muamelelerin masraflarını peşin olarak yatırmalıdır. Aksi takdirde talep hükümsüz addolunacağından, talep olunan muamele yapılamaz ¹⁶. Bu noktadan Yargıtay kaydiye harcı alınmadan tevdi olunan ve dosyasına konan itiraz arzuhalinin tetkikini yolsuz addetmiştir ¹⁷.

15) Bakınız: Y. Cemal Köseoğlu, Son Tadillere Göre Hâşiyeli Adliye Harç Tarifesi Kanunu, shf. 54, İst. 1943.

16) Bakınız: İcra ve İflâs Kanunu, madde 59, f. 2.

17) Yargıtay İcra ve İflâs Dairesinin 14/11/1941 tarihli, esas 3691, karar 3940

c. İstinabe edilen icra ve iflâs dairesinin yapmakla mükellef tutulduğu takip muamelelerine müteallik masrafların alâkalılar tarafından doğrudan doğruya istinabe edilen daireye gönderilmesi veya alâkalılar adına doğrudan doğruya istinabe edilen daireye yaptırılması caiz değildir. Çünkü, bu suretle hareket olunduğu takdirde harç ve masrafların aynı dairede temerküzü kaidesi bozulmaktadır. Bununla beraber alâkalıların masrafları doğrudan doğruya istinabe edilen daireye yatırmalarında menfaatleri varsa, masrafların yatırıldığı istinabe edilen daireden yatırılan masraf miktarını gösteren harç ve pula tâbi olmayan resmî bir makbuz alarak bu makbuzu derhal takibin yapıldığı daireye tevdi etmeleri mümkündür. Fakat, herhalde kabul edilmesi lâzımgelen usul, istinabe muamelelerine müteallik lüzumlu masrafların istinabe eden, takibin yapıldığı daire tarafından tahsil olunmasıdır. Bu suretle alâkalılar istinabe muamelelerine müteallik masrafları istinabe edilen daireye takibin yapıldığı daire vasıtasile göndermelidirler.

d. Harç ve masrafların takibin yapıldığı dairede temerküz ettirilmesinde fayda vardır. Çünkü, ancak bu suretle hareket olunduğu takdirde takibin hitamında harç ve masrafların kolaylıkla tespiti ve hesaplanması kabil olmaktadır.

Takibin hitamında harç ve masrafların kolaylıkla tespiti ve hesaplanması takibin yapıldığı dairenin işlerini azaltmaktadır. Çünkü, takibin yapıldığı daire takibin kanunî harçlarını resen, takibin gerektirdiği masrafları ise alacaklının talebi üzerine tespit etmeye ve takip neticelendikten sonra ayrıca hüküm ve takibe hacet kalmadan borçludan tahsil ederek evvelce bunları avans etmiş olan alacaklıya ödemeye mecburdur¹⁸. Alacaklı tarafından avans edilen takip masrafları daire tarafından tespit olunduktan sonra talep eden alacaklıya ilk tahsil olunan paradan derhal ödenmek lâzımdır¹⁹.

e. Takip masraflarını alacaklı namına üçüncü şahıslar da avans edebilirler. Takip masraflarının üçüncü şahıs tarafından avans edilmesini istemeyen alacaklı bu masrafları derhal yatırarak üçüncü şahıs tarafından avans edilen masrafların reddini isteyebilir. Bu durumda daire alacaklının yatırdığı masrafları kabule ve üçüncü şahsın avans ettiği meblâğı üçüncü şahıs adına gelip daireden talep olununcaya kadar muhafaza

sayılı kararı; bkz. Necmeddin *Berkin*, Notlu İcra ve İflâs Kanunu ve Tatbikatı, shf. 19, İst. 1947.

18) Bakınız: İcra ve İflâs Kanunu, madde 15.

19) Bakınız: İcra ve İflâs Kanunu, madde 59, f. 2.

etmeye mecburdur. Bittabi bu halde dahi İcra ve İflâs Kanununun 9 uncu maddesi tatbik olunarak harç ve masraflara mahsuben icra ve iflâs daire-sine yatırılan paraların dairede veya daire memurlarının üzerinde muha-faza olunmayarak nihayet yirmidört saat içinde dairenin mutaden para yatırdığı bankaya tevdi mecburidir.

Alacaklının reddettiği üçüncü şahıslar tarafından takip masrafları için icra veznesine yatırılan paralar tevdi tarihinden itibaren on sene içinde alâkalı, yani parayı yatıran üçüncü şahıs veya onun salâhiyetli vekili yahut mirasçıları tarafından talep olunmadığı takdirde hazine lehine müruruzamana uğrar²⁰. Yargıtaya göre, bu durumda alacaklı tarafından reddolunan üçüncü şahsın yatırdığı para alacağının başkası-na temlik edilmiş olması on senelik müruru zaman müddetini kesmemektedir²¹.

Hülâsa, istinabe edilen daire istinabe muamelelerinden dolayı hiçbir harç tahsil edemez, istinabe muamelelerinin harçları istinabe eden daire tarafından tahsil olunur. İstinabe eden daire icra ve iflâs takibinin yapıldığı dairedir. Bu suretle istinabe eden daire istinabe muamelelerinin kanunî harçları ile lüzumlu masraflarını tahsil ettikten sonra mahal itibarile salâhiyetli olan daireyi istinabe eder, yani mahal itibarile salâhiyetli olan daireye gerekli takip muamelelerinin yapılmasını yazı ile bildirir. İstinabe edilen daire istinabe eden dairenin yazılı müracaatı üzerine takibin gerektirdiği muameleleri ayrıca harç almadan derhal yapar ve neticeyi istinabe eden daireye geciktirmeden bildirir.

f. İstinabe edilen daire istinabe eden dairenin talimatı ile hareket eder, fakat onun müstahdemi değildir, salâhiyetlerini müstakil olarak kullanır, kendi mesuliyeti altında vazife görür. Bu sebeple istinabe edilen dairenin kusurundan ileri gelen zararlar doğrudan doğruya kusuru sabit olan istinabe edilen dairenin memur ve müstahdemlerine tazmin ettirilebilmektedir²².

İstinabe edilen dairenin yaptığı muamelelerin kanuna muhalif olmasından veya hâdiseye uygun bulunmamasından ötürü şikâyetlerle istinabe yolunda yapılan takip muamelelerinin harç ve masraflarının mahiyeti ve miktarı üzerinde çıkan ihtilâflar takibin yapıldığı istinabe eden

20) Bakınız: İcra ve İflâs Kanunu, madde 362.

21) Yargıtay İcra ve İflâs Dairesinin 14.4.1942 tarihli kararı. Bkz. Necmeddin Benkin, s. g. Notlu Kanun, shf. 227; Abdullah Aytemiz, Takip Hukuku ile Alâkalı Temyiz Karar ve İçtihatları, shf. 96, Ankara 1944.

22) Bakınız: İcra ve İflâs Kanunu, madde 5.

dairenin mensup olduğu icra tetkik merciine arz olunur²³. İcra ve İflâs Kanununun 360 ıncı maddesinde arttırma ve ihaleye dair ihtilâfların bu hükümden istisna edilerek istinabe edilen icra dairesinin mensup olduğu icra tetkik mercii tarafından hallolunacağı kabul olunmuş ve Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi sözü geçen 360 ıncı madde hükmünün münhasıran arttırma ve ihaleye dair ihtilâflar hakkında tatbiki hususunda karar vermiştir²⁴.

Yargıtaya göre, takip muamelelerinin gerektirdiği harç ve masraflardan çıkan ihtilâflara dair icra tetkik mercileri tarafından ittihaz olunan kararlar kesindir, temyiz olunamaz²⁵.

Hukuk adaletini temsil eden yüksek mahkememiz pek isabetli olarak takipte kısmen haklı çıkan alacaklı ve borçlu hakkında harç ve masrafları takdir ettiği nispet dairesinde taksim etmek hususunda icra hâkimlerine salâhiyet vermiştir. Yüksek mahkememizin bu içtihadı Hukuk Usulü Muhakemeleri ve İcra ve İflâs Kanunlarının prensiplerine uygun bulunmaktadır²⁶.

4. *Takip olunan alacağın faizleri.*

a. Harçlar Kanununun 39 uncu maddesine göre, takip olunan alacağın miktarına tâbi olan harçların hesabında takipten sonra işleyen faizler hesaba katılmamak lâzımdır. Kanun, takip olunan esas alacakların medenî semerelerinden takipten sonra harç alınmasını uygun görmemiştir.

Takibin uzayarak alacağın geç tahsil olunması mutlaka borçlunun kusurundan ileri gelmediğinden, takipten sonra işleyen faizleri harca tâbi tutarak bu harçlardan borçlunun mesuliyeti cihetine gidilmesi caiz görülmemektedir. Gerçekten, takip muamelelerinin harca tâbi tutulması hizmetin bedelini karşılamak ve suiniyete bağlı hareketleri önlemek gayesine matuf bulunmaktadır. Binaenaleyh, harç mevzuunun bilhassa bu iki noktadan tanzim olunmasında zaruret vardır. Nitekim yeni Harçlar Kanununda bu mucip sebeplere müsteniden alacağın miktarına tâbi tutulan harçlar alacağın takipten sonraki faizlerine teşmil olunmamıştır. Bu suretle, alacağın sadece takip tarihine kadar işleyen faizleri alacağın miktarına zammolunmakta ve yekûnu üzerinden harç tahsil edilmektedir.

23) Bakınız: Necmeddin *Berkin*, İcrada Hukuk, No. 28, shf. 18-19, İst. 1947.

24) Bakınız: Hakkı *Güler*, Hâsiyeli İcra ve İflâs Kanunu, shf. 247, İst. 1941.

25) Bakınız: İcra ve İflâs Kanunu, madde 363; Yargıtay İcra ve İflâs Dairesinin 18.3.1944 tarihli kararı. Bkz. Necmeddin *Berkin*, s. g. Notlu Kanun, shf. 18.

26) Bakınız: Yargıtay İcra ve İflâs Dairesinin 4.6.1943 tarihli kararı. Bkz. Necmeddin *Berkin*, s. g. Notlu Kanun, shf. 86.

Takibin ne kadar zaman devam edeceğinin önceden bilinmemesi de takibin devamı müddetince işleyen faizlerin harca tâbi tutulmasına mâni olan sebeplerdendir. Diğer taraftan, takibin devam ettiği müddete göre, muacceliyet kespeden alacağın yüzde beş miktarındaki kanunî faizlerini hesap etmek oldukça zaman aldığından, memurların bu hesaplarla meşgul edilmeleri caiz görülmemektedir.

Adalet hukukunun başta gelen gayelerinden biri adaleti ucuza mal etmek olduğundan, esas alacağın fer'ilerini kuruşu kuruşuna harca tâbi tutmaya çalışmak gayeye aykırıdır. Çünkü, ucuz adaleti temin edebilmek için hem lüzumsuz muamelelere mâni olmak, hem de masrafa tahammülü olmayan muameleleri harçtan muaf tutmak lâzımdır. Bu suretle lüzumsuz muamelelerin tevhit ettiği bürokrasi ile mücadele edebilmek için bu muameleleri muayyen harçlara tâbi tutan devlet, harca tahammülü olmayan muameleler hakkında bu muamelelerin harçlarından gerekli fedakârlığı yapabilmelidir. Diğer taraftan harç alınmasına değmeyecek kadar mevzuu itibarile kıymetsiz addolunan muamelelerden harç alınabilmek için vazifeli memurları bir takım faiz hesaplarıyla uğraşmaya mecbur tutmak âmme menfaatlerine uygun değildir ve bu halde vazifeli memurların birçok iş sahiplerinin işlerini vaktinde ikmal edememelerinde devletin mesuliyetini gerektiren servis kusuru mevzuubahis olmaktadır.

Takibe esas olan alacağın miktarına tâbi olan harçların hesabında takipten sonra işleyen faizlerin hesaba katılmamasının sosyal sebebi de işleyen veya işlemekte olan faizlerden harç alabilmek için takip muamelelerinin kasten uzatıldığı, hattâ sürüncemeye sokulduğu hakkında halkta yanlış bir kanaat uyanmasını önlemektir.

b. Harçlar Kanununun 39 uncu maddesi hükmü ancak alacağın miktarına tâbi olan harçlar hakkında tatbik olunduğundan, ekseriya nisbî tahsil harçlarının hesabında nazarı itibare alınmaktadır. [2] sayılı tarifinin 16, 17, 18, 19, ve 20 nci sıra numaralarında gösterilen nisbî tahsil harçları esas alacağın yüzde nispeti üzerinden en çok yüzde beş miktarında tahsil olunmaktadır. Böylece, [2] sayılı tarifinin 16 ncı sıra numarasına göre, ödeme ve icra emrinin tebliği üzerine haciz muamelesinden evvel ödenen borçlardan yüzde üç; 17 nci sıra numarasına göre, haciz muamelesinden sonra ve satıştan evvel ödenen borçlardan yüzde dört; 18 inci sıra numarasına göre, paraya çevrilen mahçuz malların bedellerinden yüzde beş; 19 uncu sıra numarasına göre, resmî ve hususî müesseselerin memur ve müstahdemlerinin maaş, ücret, yövmiye ve sair hizmet gelirlerinin haczi neticesinde tahsil olunan paralardan yüzde üç nispetinde harç alınmak lâzımdır. Yine [2] sayılı tarifinin 20 nci sıra numarasına göre, menkul malların teslimine dair ilâmların infazında

ilâmda yazılı olan, yazılı değilse takdir edilen veya ettirilen kıymet üzerinden;

aa. Menkul mal icra emrinin tebliğinden sonra borçlu tarafından kendiliğinden teslim edilir veya bedeli ödenirse yüzde üç;

bb. Menkul mal icra marifetile cebren teslim edilir veya bedeli tahsil olunursa yüzde beş harç alınmak lâzımdır.

c. Harçlar Kanununun 39 uncu maddesi muvacehesinde, esas alacağa sadece esas alacağın takip tarihine kadar işleyen faizleri değil, aynı zamanda muhakeme masrafları ve diğer alelâde masraflar zammedilmek lâzımdır. Bu suretle 39 uncu maddeye göre, takip tarihine kadar muaceliyet kespeden faizler esas alacaktan maduttur, fakat alacaklı takipten sonra işleyen kanunî faizlerin de takip ve tahsilini talep edebilmektedir.

d. Takip, alacak tahsil edildikten sonra sona ereceğinden, takibin hitamından sonra alacağın faizi mevzuubahis değildir.

e. Harçlar Kanununa ekli [2] sayılı tarifinin 16 - 19 ve 20 nci sıra numaralarında gösterilen nisbî tahsil harçlarının matrahı para olduğundan, nisbî tahsil harçları para mahiyetindeki teminat borçlarına müteallik takiplere de şamil bulunmaktadır²⁷.

Menkul malların teslimine ve gayrimenkul mallarla gemilerin tahliye ve teslimine dair takiplerin para ile kıymetlendirilmeleri mümkün olmakla beraber bu takipler hakkında nisbî harç alınması cihetine gidilmeyerek tarifede ayrıca hususî tahsil harçları tayin olunmuştur.

Nisbî tahsil harçlarının tahakkuk ettirilmesinde aşağıdaki kaidelerin bilhassa gözönünde tutulması lâzımdır:

aa. [2] sayılı tarifinin 16 ve 17 nci sıra numaralarında yer alan «haciz» mefhumu ihtiyatî ve muvakkat hacizlere şamil değildir. [2] sayılı tarifinin sözü geçen sıra numaralarında yer alan hacizden maksat icraî hacizlerdir. Bu noktadan bazı mallarının ihtiyaten haczine karar verilerek bu karar infaz olunduktan, ihtiyatî haciz muamelesi fiilen tekemmül ettirildikten sonra borcunu ödeyen borçludan yüzde dört tahsil harcı alınmaz. Borç ihtiyatî haciz icraî hacze çevrilmeden ödenmişse ancak yüzde üç tahsil harcı alınır.

bb. [2] sayılı tarifinin 16 ve 17 nci sıra numaralarında yer alan «haciz» terimi mücerret haciz kararını değil, infaz edilmiş olan haciz

27) İcra ve İflâs Kanununun para borcu ve teminat için takip hükümlerine bakınız.

kararını tazammun etmektedir. Bu suretle borcun haciz kararının ittiha-zından sonra, fakat bu kararın infazından evvel ödenmesi halinde yüzde dört değil, yüzde üç tahsil harcı alınır.

cc. 17 nci sıra numarasında istimal olunan «satıştan önce» sözü, satışın yapılmasından, yani mahçuz mal üzerindeki mülkiyet hakkının fiilen müşteriye intikalinden evvel borcun ödenmiş olmasına delâlet etmektedir. Bu suretle satışa tekaddüm eden bilcümle hukukî muamelelerin ikmal edilmesinden sonra borcun ödenmesi halinde tahsil edilmesi lâzımgelen harç miktarı yüzde dördttür. Kısaca, satıştan önce demek ihaleden evvel demektir. Bu noktadan mahçuz malların şartnameleri tanzim edilerek açık arttırmaya çıkarılmış olmaları satışı tazammun etmemektedir.

dd. İhale olunan mahçuz malların müşterisinin ihale bedelini ödemesi sebebiyle ihale feshedildikten sonra borçlunun borcunu ödemesi halinde tahsilât satıştan mütevellit olmadığından, [2] sayılı tarifenin 18 inci sıra numarası tatbik olunamaz. Bu halde sadece yüzde dört tahsil harcı alınmak lâzımdır.

ee. İcra memurunun kıymeti süratle düşen veya muhafazası masraflı olan malları resen satarak yaptığı tahsilâttan yüzde beş harç alınır. Çünkü, bu halde tahsilât satıştan, paraya çevirme muamelesinden tevellüt etmektedir.

f. Alacaklı adına icra dairesine ödenen paraların İcra ve İflâs Kanununun 9 uncu maddesi gereğince nihayet yirmidört saat içinde sağlam bir bankaya tevdi mecburiyeti bu alacakların işleyen faizlerinden alacaklıların mahrum edilmemeleri için kabul edilmiştir. Vakıa Harçlar Kanunu tasarısının 50 nci maddesinde, mahkemeler tarafından usulü dairesinde bankaya yatırılan paralar hakkında alâkalılardan her biri için ayrı bir hesabın tutulmasındaki müşkülât gözönünde bulundurularak yatırılan paraların işleyen faizlerinin devlete ait olduğuna dair eski Adliye Harç Tarifesi Kanununun hükmü mahfuz tutulmak istenmişse de bu hususta yeni bir hüküm sevkolunmasından içtinap olunmuştur²⁸.

5. Peşin harçlar.

a. Harçlar Kanununun 40 nci maddesine göre, ilâma müstenit olmayan takip taleplerinden alacak miktarının binde beşi nispetinde tahsii

28) 2503 sayılı Mülga Adliye Harç Tarifesi Kanununun 83 üncü maddesine bakınız.

harcı peşin olarak alınır. Bu hükmün gayesi ilâma müstenit olmayan adî takiplerin ciddiyetini temin etmek ve bu suretle mesnetsiz takip taleplerine mâni olmaktır. Peşin tahsil harçları bu maksatla yalnız ilâmsız takip taleplerine müsteniden alınmaktadır. İlâmlı takiplerin gayri ciddî ve ilâmda yazılı olan alacakların varit olmadığı bahis konusu edilemeyeceğinden, ilâmlı takiplerde peşin tahsil harcı alınmasına lüzum görülmemektedir.

İcra ve iflâs dairelerinden talep olunan tekmil takip muamelelerinin peşin harca tâbi tutulması kanunun haksız talepleri önleyici tedbirleri her mevzuda ittihaz etmesi hususundaki prensibine uygundur. Fakat peşin harçlar mevzuunda ilâmlı takiplerle ilâmsız takipler arasında fark gözetilmemesi doğru görülmemiştir. Gerçekten, ilâmlı takiplerde ilâmda yazılı olan hakkın gerçekliği teslim edilerek bu hakkın cebren tenfizini isteyen alacaklıların fazla masraf yapmalarına mahal verilmesi caiz değildir. İlâmlı takiplerde alacaklının kesinleşmiş bir ilâmı istihsal edinceye kadar mahkeme ve temyiz harçlarını ödemiş olduğu gözden uzak bulundurulmamalıdır. Bütün bu sebepler muvacehesinde peşin harçların sadece ilâmsız takip muamelelerine hasredilmesi uygun görülmüştür.

Takip masraflarının peşin alınmasına müteallik hükümlerin yukarıki mülâhazalarla kıymetlendirilemeyeceği veya tenkit olunamayacağı aşikârdır.

b. İlâmlı takip kategorisine ilâm mahiyetindeki vesikalara müsteniden açılan tekmil takipler dahildir. İcra ve İflâs Kanununun 38 inci maddesine göre, mahkeme huzurunda yapılan sulh ve kabullerle para borcu ikrarını havi resen tanzim edilen noter senetleri ve temyiz kefaletnamelerile icra dairelerinde tekabbül olunan kefaletnameler ilâm mahiyetini haiz vesikalardır. Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi takibe salâhiyetli olan icra memuru huzurunda tarafların yaptıkları sulh ve kabulleri de ilâm hükmünde addetmiştir²⁹. Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi 9.5.1944 tarihli kararında tarım kredi kooperatiflerine dair 2836 sayılı kanunun 11 inci maddesine uygun olarak usulü dairesinde tanzim ve tasdik olunan kooperatif senetlerini; ve 30.12.1942 tarihli içtihadında borsa idare meclislerinden sadır olan para cezasını tazammun eden kararları ilâm hükmünde addetmiştir³⁰. Bu suretle ilâm mahiyetinde addolunan tekmil

29) Yargıtay İcra ve İflâs Dairesinin 7.7.1953 tarihli ve esas 3326, karar 3560 sayılı kararı. Bkz. Senai *Olgac*, Tatbikatta İcra ve İflâs Kanunu ve İlgili Hususî Kanunlar, shf. 91, İstanbul 1954.

30) Bkz. Necmeddin *Berkin*, s. g. Notlu Kanun, shf. 41 .

vesikalara istinad eden takiplerden peşin tahsil harcı alınmamak lâzımdır.

c. Harçlar Kanununun 40 ıncı maddesinin ikinci fıkrasında muayyen kıymeti olmayan ilâmsız takiplere müteallik harçların tayininde her türlü ihtilâflara mâni olabilmek için maktu olarak bir lira peşin tahsil harcı tayin olunmuştur.

d. Peşin tahsil harçlarının hesabına esas alacağın takip tarihine kadar işleyen faizleri dahildir. Bu suretle peşin tahsil harcı esas alacağın takip tarihine kadar işleyen faizi zammolunduktan sonra yekûnunun binde beşi üzerinden tahakkuk ettirilmek lâzımdır. Harçlar Kanununun 39 uncu maddesinde kabul olunan kaidenin bilhassa peşin tahsil harçlarının mahsubu sırasında tatbiki gerekmektedir.

e. Harçlar Kanununun 40 ıncı maddesinin üçüncü fıkrasına göre, takip talebi üzerine tahsil olunan peşin harçlar takibin hitamında tahakkuk ettirilen asıl harçlara mahsup edilmek lâzımdır. Gerçekten, peşin tahsil harçları takip harçlarının muayyen bir cüzünü teşkil etmekte ve asıl harçlara mahsuben avans olarak alınmaktadır. İcra ve İflâs Kanununun 15 ve 59 uncu maddelerine göre, alacaklı tarafından peşin tahsil harçları avans edilmediği takdirde takip talebi hükümsüz kaldığından, takibin peşin harç ve masrafları ödenmeden hiçbir takip muamelesi yapılmamak lâzımdır. Alacaklının takibe salâhiyetli olan icra dairesinin bağlı bulunduğu icra tetkik merciinden adlî müzaheret kararı almış olması hali bu hükümden müstesnadır ³¹.

Alacaklının avans mahiyetinde ödemiş olduğu peşin tahsil harçları takibin gerektirdiği masraflarla birlikte takibin hitamında ayrıca hüküm ve takibe hacet kalmadan borçludan tahsil olunur.

f. 40 ıncı maddenin son fıkrasına göre, borçlunun itirazı üzerine duran ilâmsız takibi yürütebilmek için itirazın iptali maksadile mahkemeye müracaata mecbur olan alacaklı peşin ödediği takip harcını icra dairesinden geri alabileceği gibi mahkemenin peşin ilâm harçlarına mahsup da ettirebilir ³².

Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi 18.3.1944 tarihli kararında harç ve masraflardan çıkan ihtilâfların nihaî merciinin takibin yapıldığı icra dairesinin bağlı olduğu icra tetkik mercii olduğunu ve bu merciin harç ve masraf hakkındaki kararlarına karşı başka bir müracaat yolu bulun-

31) Bakınız: İcra ve İflâs Kanunu, muaddel madde 15, f. 2.

32) Harçlar Kanununun 8 inci maddesine göre, her dâvada ilâm harcının dörtte biri peşin olarak alınmak lâzımdır.

madığını kabul etmiştir. Yüksek Mahkeme bu içtihadı ile harç ve masraf ihtilâfları yüzünden takiplerin uzatılmasını ve bu türlü sırf tarifenin tatbikini gerektiren basit mevzularla Yüksek Mahkemenin meşgul edilmesini caiz görmemiştir.

Peşin tahsil harçlarının mahsup şeklini tayin eden hükümler pratik güçlükler doğurmadan tatbik olunmak lâzım geldiğinden, ilâmsız takip yapan alacaklının mahkemeye müracaata mecbur kalması halinde peşin tahsil harcının mutlaka peşin ilâm harcına mahsup edilmesinden doğan pratik güçlükler izale edilmeye çalışılmış; hususile dâvanın takip mahalinde ikame edilmemiş olması halinde harçların mahsup edilebilmesinin gerektirdiği müteaddit muhaberelelerin istilzam ettirdiği masraflarla işleri geciktiren zaman kaybı tasarruf edilmek istenmiştir. Bütün bu sebeplerden ötürü Harçlar Kanununa ekli [2] sayılı tarifede yer alan 40 ıncı madde hükmünde ilâmsız takiplerde mahkemeye müracaata mecbur kalırsa peşin alınan harcın gereğinde talep eden alacaklıya iade olunacağı esası kabul edilmiştir.

6. *Müteferrik hükümler.*

5887 sayılı yeni Harçlar Kanununun ikinci kısmını terkip eden bölümlerden altıncısı yedi madde halinde büsbütün yeni hükümleri ihtiva etmektedir. Bu cümleden olmak üzere hususile icra tetkik mercileri tarafından rüyet olunan istihkak dâvalarının hukuk dâvalarından alınan harçlara tâbi tutulması (madde 41); icra tetkik mercilerinin ceza kararlarıyla bu kararların temyizinden ceza dâvalarından alınan harçların alınması (madde 42); her ne sebeple olursa olsun, icra takibinden vazgeçilmesi halinde vazgeçilen miktara ait tahsil harcının yarısının alınması; mahçuz mal satılıp paraya çevrildikten sonra icra takibinden vazgeçilmesi halinde harcın tamamının tahsil olunması (madde 43); iş mahkemeleri tarafından işçiler lehine hükmolunan hak ve alacakların takibinde işçilerden peşin harç alınmadan gerekli muamelelerin yapılması ve fakat muamelenin tâbi olduğu harçların takibin hitamında hesaplanarak borçludan resen tahsil olunması (madde 44); icra ve iflâs dairelerinin kusuru ile yanlış veya kanunsuz olarak yapılan bir muamelenin tetkik mercii tarafından iptali halinde iptal edilen muamele yerine yeni bir muamele yapılmadığı takdirde evvelce alınmış olan harcın iade edilmesi, aksine olarak iptal edilen muamele yerine yeni muameleler yapıldığı takdirde evvelce alınmış olan harcın yeni muamelelerin tâbi olduğu harçlara mahsup edilmesi (madde 45); [1] sayılı tarifenin celse harçlarına müteallik hükümlerinin icra tetkik mercilerinde de tatbik olunması ve celse harcı-

nın icra tetkik mercilerindeki masraflara teşmili (madde 46); icra ve iflâs dairelerinin kendi memurları vasıtasile yapılan tebligat işlerinde tebligata memur edilen kâtip ve mübaşirin yol masraflarından başka hakkında tebligat yapılacak şahsın bulunduğu yerin mesafesine göre her malî sene başında mahallî adliye encümeni tarafından kanunen tanzimi gereken cetvele göre ayrıca masraf alınacağı (madde 33, 47) gibi hükümler kabul olunmuştur.

A. Müteferrik hükümlerden 41 inci maddeye göre, icra tetkik mercileri tarafından bakılan istihkak dâvaları ile alelâde hukuk dâvaları arasında harç bakımından fark gözetilmemiştir. Bu suretle icra tetkik mercileri tarafından bakılan istihkak dâvaları hukuk dâvaları ile birlikte aynı harca tâbi tutulduğundan, istihkak dâvalarından da aynen hukuk dâvalarından alınan kaydiye harçları, peşin ilâm harçları, tebliğ harçları, tezkere, zabıt ve suret harçları tahsil olunmak lâzımdır. Hülâsa, kanunun hukuk dâvalarını tâbi tuttuğu bilcümle harçlar istihkak dâvalarından da tahsil olunur.

İcra ve İflâs Kanununun 97 nci maddesine göre, üçüncü şahsın istihkak iddiasına karşı alacaklı veya borçlu itiraz ederse, icra memurunun takip dosyasını tevdi ettiği icra tetkik mercii gerekli tetkikatını yaparak tahassül eden kanaatine göre takibin devamına veya talikine karar verir. Bu halde üçüncü şahıs hukukunu temin edebilmek için merci kararının tefhim veya tebliğinden itibaren yedi gün içinde icra tetkik merciinde istihkak dâvası açmaya mecburdur. Bu halde istihkak dâvası ikame edilmiş addolunabilmek için hususile kaydiye harçlarile peşin ilâm harçları ödenmiş olmak lâzımdır. Merci kararının tefhim veya tebliğinden itibaren yedi gün içinde gerekli harçlar ödenerek istihkak dâvası ikame edilmediği takdirde üçüncü şahıs alacaklıya karşı iddiasından vazgeçmiş sayılır.

Harçlar Kanununun istihkak dâvalarile umumiyetle hukuk dâvaları arasında harç noktasından fark gözetmemesi İcra ve İflâs Kanununun istihkak dâvaları hakkında kabul etmiş olduğu prensiplere uygundur. Gerçekten, İcra ve İflâs Kanununa göre, istihkak dâvaları umumî hükümlere tâbidir³³.

Kanun icra tetkik mercilerinin ceza kararlarile bu kararların temyizinden alınacak harçları umumî harç hükümlerine tâbi tutmuştur. Böylece icra tetkik mercilerinin ceza kararları ile bu kararların temyizinden hilcümle ceza dâvalarının tâbi olduğu harçlar alınmak lâzımdır.

İcra tetkik mercilerinin ceza salâhiyetleri İcra ve İflâs Kanununun onaltıncı babında tayin olunan cezaî hükümlerle muayyendir. Fakat,

33) Bakınız: İcra ve İflâs Kanunu, muaddel madde 97.

Harçlar Kanununun 42 nci maddesi harç mevzuunda İcra ve İflâs Kanununun cezaî hükümleri tatbik olunarak ittihaz olunan kararları değil, bilâkis icra tetkik mercilerinin tekmiil ceza kararlarını nazarı itibara almaktadır. Bu suretle icra tetkik merciinin cezaya müteallik tekmiil kararları kanunî mesnedi takyit olunmaksızın harç bakımından umumî hükümlere tâbi tutulmuştur. Bundan maksat, icra tetkik mercilerinin bu makama ceza salâhiyeti veren hususî bir kanuna müsteniden ittihaz ettikleri ceza kararlarının da umumî harç hükümlerine tâbi tutulmasıdır.

Harçlar Kanununun müteferrik hükümlerinden 42 nci maddenin mevzuu, ilâm harçları ile temyiz harçlarıdır. Ceza dâvalarının ilâm harçları [1] sayılı tarifinin 48 ve 49 uncu sıra numaralarında, temyiz harçları ise, yine [1] sayılı tarifinin 60 ve 61 inci sıra numaralarında; ceza ilâmlarına ait diğer harç hükümleri de Harçlar Kanununun 13, 14, 15, 16, 18, 25, 26 ve 27 nci maddelerinde gösterilmiştir. Bu cümleden olmak üzere [1] sayılı tarifinin 48 inci sıra numarasına göre, hürriyeti bağlayıcı ceza hükümlerinden bir gün bir lira hesap olunarak toplanan miktarın yüzde onu ilâm harcı olarak alınmak lâzımdır. Yine aynı [1] sayılı tarifinin 49 uncu sıra numarasına göre, ceza mahkemelerinin para cezasına müteallik hükümlerinden yüzde on ilâm harcı alınmak lâzımdır.

Temyiz harçlarına gelince, temyiz dilekçesinin mahallî mahkeme veya Yargıtay tarafından reddine dair kararlardan maktuen 8 lira; ceza mahkemesi ilâmının Yargıtay tarafından bozulması halinde Yargıtayın bozma kararından yine maktu olarak 10 lira harç alınmak lâzımdır³⁴.

Harçlar Kanununun 25 inci maddesine göre, ceza ilâmlarının Yargıtay tarafından tasdik edilmesi halinde, tasdik olunan kararın muhtevası Yargıtay tarafından hüküm altına alınmış gibi Harçlar Kanununun hükümlerine göre tam harç alınmak lâzımdır.

B. Müteferrik hükümlerden Harçlar Kanununun 43 üncü maddesine göre, icra takibinden vazgeçilse bile vazgeçilen miktara ait tahsil harcının yarısı ödenmek lâzımdır. Mahçuz mal paraya çevrildikten sonra takip-ten vazgeçilirse, tahsil harcının tamamı alınır.

43 üncü madde hükmü ihtiyatla karşılanarak oldukça geniş tefsir edilmelidir. Çünkü, bu hükmün tatbikatında tahsili gereken harç miktarı itibarile ciddî olmayan takipleri önlemeli, fakat alâkalının takipten kendi isteği ile vazgeçmesine mâni olmamalıdır. Nasıl olsa harç ödeyeceğini

34) Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 305 inci maddesine göre, Yargıtay tarafından resen tetkik olunan ceza mahkemesi hükümlerinden harç alınmamak lâzımdır.

gözönünde bulunduran alâkalının bu sebeple takipten vazgeçmemesi takibin gayesine ve harcın maksadına uygun değildir. Gerçekten, İcra ve İflâs Kanununun gayesi, borç münasebetlerinin mutlaka cebri icra yolunda tasfiyesi değildir. Umumî hukuk nizamı zorla değil, sulh yolunda uzlaşarak temin edilirse âmme intizamı korunmuş ve umumî menfaatler tatmin edilmiş olur. Bu noktada kanunla hukukun gayesi müşterektir. Binaenaleyh, bu gayenin gerçekleştirilmesi için harç mevzuunda uzlaşmayı tazammun eden alâkalıların takiplerinden istekle vazgeçmelerine mâni olunmamak elzemdir. Cebri icra hukukunun mevzuu borçlunun inkâr ettiği bir hakkın cebren istihsali olmakla beraber hususî hukuka taallük eden sübjektif haklarında tasarruf etmek alacaklıların mutlak salâhiyetleri içinde olduğundan, her alacaklı icra takibinin her safhasında takibinden tek taraflı vazgeçebilmek hakkını haizdir. Bu noktadan umumî hukuk nizamının teminine matuf olan lojik ve rasyonel gayeye varılabilmek için, alacaklıların icra takibinden mücerret vazgeçmelerini harca tâbi tutmamak harcın haksız takipleri önleyici rolünün temininden daha ziyade faydalıdır.

Alacaklı icra takibinden mücerret vazgeçmişse, takibe resen devam olunamaz. Takibe devam olunabilmek için, alacaklının müteakip cebri icra muamelelerinin yapılmasını usulü dairesinde talep etmesi gerekir. Halbuki, takipten feragat eden alacaklı, takibe devam edebilmek için yeni taleplerde bulunmamaktadır. Bu durumda, alacaklıdan Harçlar Kanununun 43 üncü maddesini dar tefsir ederek mutlaka harç talep etmek caiz değildir, 43 üncü maddenin sarîh metnine göre, «icra takibinden vazgeçildiğinin zabıtnameye yazılması için» harç alınacaktır. Halbuki, icra takibini müracaata bırakan alacaklının takipten feragat ettiğine dair iradesini zabıtnameye yazdırmasında kayda değer bir menfaati yoktur.

İcra ve İflâs Kanununun muaddel 78 inci maddesinin dördüncü fıkrasına göre, alacaklı haciz talebini kanunî müddeti içinde yapmaz veya geri aldığı haciz talebini kanunî müddeti içinde yenilemezse dosya muameleden kaldırılır. Kezalik, İcra ve İflâs Kanununun 110 uncu maddesine göre, mahçuz malların satılması kanunî müddeti içinde istenmez veya geri alınan satış talebi kanunî müddeti içinde yenilenmezse mallar üzerindeki haciz kaldırılır. Bu hallerde Harçlar Kanununun 43 üncü maddesi gereğince alacaklıdan harç alınmamak lâzımdır.

İlâmsız takip yapan alacaklıdan ancak yenileme talebinde bulunduğu takdirde yeniden harç alınır. Yenileme muamelesinin istilzam ettirdiği harç ve masraflar borçluya tahmil edilemez³⁵.

35) İcra ve İflâs Kanununun muaddel 78 inci maddesinin son fıkrasına bakınız.

C. Müteferrik hükümlerden 44 üncü maddede işçiler hakkında kabul olunan peşin harç muafiyeti rasyoneldir. Gerçekten, işçinin iş mahkemesi tarafından ilâma bağlanmış olan hak ve alacaklarının takibinde takibin harçlarını avans edecek malî kudreti olmaması çok muhtemeldir. Bu suretle, işçilerin ilâmlı takiplerinden peşin takip harcı alınmaması işçilerin hak ve alacaklarını takip edebilmelerini kolaylaştırmakta ve bu noktadan iş münasebetleri daha ziyade gelişebilmektedir. Gerçekten, iş mahkemesinden aldığı ilâmı her türlü peşin harç muafiyetinden istifade ederek icra ettirebilen işçiler iş randımanını israf etmeden işlerine daha ziyade bağlanabilmektedirler.

44 üncü maddenin son fıkrasına göre, işçilerden peşin harç tahsil edilmeden açılan ilâmlı icra takibinin harçları, takip sonunda hesap edilerek ayrıca hüküm almaya hacet kalmadan borçludan tahsil olunmak lâzımdır.

44 üncü maddenin son fıkrasında, harçlardan borçlunun mesuliyeti, işçinin takipte haklı çıkması şartına bağlanmıştır. Alacaklının takibi ilâmlı olduğuna göre, takipte işçinin haklı çıkmasından maksat, esas alacağın haklı olup olmaması değil, bilâkis alacaklının esas alacağı takibe haklı olup olmamasıdır. Gerçekten, esas alacak ilâma istinad ettiğinden, ilâmın kaziyei muhkemelik vasfı itibarile mevzuunun gerçek olmadığı iddia edilememekle beraber, ilâmda yazılı olan alacağın takibine alacaklı işçinin hakkı olup olmadığı münakaşa edilebilmektedir. Meselâ, borçlu ilâmda yazılı olan borcu ödemiş olduğunu alacaklının imzası noterden tasdikli bir vesika ile ispat ettiği takdirde, alacaklının takibi haksız olduğundan, bu takibin harçlarından borçlu mesul tutulamaz.

Müruru zamana uğramış bir ilâma müsteniden takipte bulunan işçinin takibi de borçlunun müruru zaman def'inin gerçekliği muvacehesinde haksız bir takip olduğundan, harçlardan borçlunun mesuliyeti kabul edilemez ³⁶.

D. Müteferrik hükümlerden birisi de dairenin kusuru ile yanlış veya usulsüz yapılan muamelelerin harçlarından alâkalıların mesul tutulmalarını emreden 45 inci maddede yer almaktadır. 45 inci madde hükmüne göre, bir takip muamelesinin yanlış yapılmış olmasında kusuru olmayan alâkalılar bu muamelenin harcını ödemeye mecbur olmadıkları gibi, peşin harç ödemişlerse ve yanlış yapılan muamelenin lüzumsuz olması sebebiyle iptalinden sonra tekrarlanmasına mahal yoksa, tahsil edilmiş olan harcın alâkalıya iadesi lâzımdır. Bilâkis yanlış yapılan muamelenin iptalinden

36) Bakınız: İcra ve İflâs Kanunu, muaddel madde 33.

sonra usulü dairesinde yeniden yapılması gerekiyorsa evvelce alınan harcın yeniden yapılan muamelenin harcına mahsup edilmesi talep olunabilir ve bu halde harcın mahsubuna karar verilir ve harç mahsup edilir. Maamafih, Harçlar Kanununun 45 inci maddesine göre, böyle bir talep olmasa bile dairenin kusuru yüzünden yanlış yapılan takip muamelesini alâkalının şikâyeti üzerine veya resen iptal eden icra tetkik mercii iptal ettiği muamelenin tahsil edilmiş olan harcının alâkalıya iadesi veya alâkalının müteakip muamelelerinin harçlarına mahsubu gerekip gerekmediğini kararında tasrih etmek lâzımdır.

Kusur şahsî olduğuna göre, Harçlar Kanununun 45 inci maddesinde yer alan «icra ve iflâs dairelerinin kusurları» sözünden maksat, daire adına vazife gören memur, muavin veya salâhiyet verilmiş olan müstahdemlerin kusurudur. Bu sebeple icra ve iflâs dairesi adına vazife gören memur, muavin veya salâhiyetli müstahdem kusuru ile yanlış bir muamele yapmış ve tamamen fuzulî olarak yapılmış olan bu muamele iptal olunduktan sonra tekrarlanması gerekmiyorsa tahsil edilmiş olan harçlardan şahsen sorumludur. Bu halde fuzulî muameleyi iptal eden icra tetkik mercii bu muamelenin tahsil edilmiş olan harçlarının kusurlu memur tarafından alâkalıya iade olunmasına karar ittihaz etmesi lâzımdır. Mercii bu kararı kesin olduğundan, derhal infaz olunarak gerekiyorsa, iadesine karar verilen harçlar kusuru ile fuzulî muamelelere ve lüzumsuz harç tahsiline sebep olan memurdan haciz yolunda tahsil olunur.

E. Müteferrik hükümlerden 46 ncı maddeye göre ,Harçlar Kanununa ekli bulunan [1] sayılı tarifinin celse harçlarına müteallik hükümleri merci mürafaalarında tatbik olunur.

Harçlar Kanununun 46 ncı maddesi hükmü hususile merci mürafaalarına mahsus bulunmaktadır. Çünkü, 41 inci maddeye göre, icra tetkik mercileri tarafından rüyet olunan istihkak dâvalarında esasen celse harcı alınmak mecburîdir.

Harçlar Kanununun 11 inci maddesine göre, tarafların mücerret talep ve muvafakatleri üzerine taraflardan ve evvelce yapılması mümkün olan bir muamelenin yapılmamış olması sebebiyle muhakeme talik edilmişse talike sebebiyet veren taraftan celse harcı alınmak lâzımdır. Talike sebebiyet veren vekil ise, celse harcı vekilden tahsil edilir.

35 inci maddeye göre, celse harcı tahmil olunan taraf veya vekili celse harcını takip eden iki celse müddeti içinde ödemezse bir misli fazlasıyla alınır ve derhal tahsili için alâkalı maliye şubesine resen tezkere yazılmasına karar verilir.

Harçlar Kanununa ekli [1] sayılı tarifenin 10 uncu sıra numarasına göre, celse harçları, sulh mahkemelerinde her celse için üç lira, asliye mahkemelerinde ise, her celse için altı liradır.

F. Müteferrik hükümlerin sonuncusunu teşkil eden 47 nci maddeye göre, icra ve iflâs dairelerine bağlı olan memur, muavin ve müstahdemler tarafından yapılan tebligat muamelelerinden, tebligat yapılacak olan şahsın bulunduğu yerin mesafesine nazaran her malî sene başında mahallî adliye ecümenleri tarafından tanzim olunan cetvele göre harç alınmak lâzımdır. Bu harçlar hiç şüphesiz, tebligat vazifesi verilen memur ve müstahdemin zarurî masraflarına tekabül ettiğinden kanunen muamele veya muamelenin tebliğ olunacağı alâkalı harçtan muaf olsa bile, bu muafiyet zarurî masrafların alınmasına mâni teşkil etmemektedir.

Necmeddin M. Berkin